

Джерела та література

1. Mapp Ю. Н. Материалы для персидско-русского словаря / Ю.Н.Мapp. – Тбилиси, 1974.
2. Anvari H., Ahmadigivi H. Dastur-e zaban-e farsi / H.Anvari, H.Ahmadigivi. – Tehran: Entesharat-e Fatemi, 1996. – 384 s.
3. Curtis Emily K.J. Geminate weight: case studies and formal models. PhD Dissertation / Emily K.J.Curtis. – University of Washington, 2003.
4. Kermāni H. M. Dāstān-e ān khomre / H.M.Kermāni. – Tehrān: Kānun, 1375 (1996). – 136 s.
5. Kolbāsi Irān. Kutāh kardan-e nāmhā-ye khāss dar zabān-e fārsi-ye mohāverei / Irān Kolbāsi // Zabānshenāsi. – 1364(1985). – №2. – S. 47–50.
6. Mccarthy John J. A Prosodic Theory of Nonconcatenative Morphology / John J.Mccarthy // Linguistic Inquiry. – 1981. – Vol.1. №3. – PP. 373–418.
7. Shaqaqi Vida. Farayand-e tekarar dar zaban-e farsi / Vida Shaqaqi // Majmue-ye maqalat-e chaharomin konferans-e zabanshenasi-ye nazari va korbordi. Vol.1. / Ed. Seyed-Ali Miremadi. – Tehran: Allameh Tabatabai University, 2000.
8. Vahidian Kamyar T., Emrani Gh. Dastur-e zaban-e farsi (1) / Kamyar T. Vahidian, Gh.Emrani. – Tehran: SAMT, 2003. – 125 s.

Рецензент: Меметов А.М., д. филол.н., проф., зав. каф. вост. филологии ТНУ им. В.И. Вернадского

Максимів О.Й.**УДК [811.222.1'06+811.161.2'06]'38'374'373:39:82-92****ЛЕКСИЧНА СИСТЕМА ПЕРСЬКОЇ МОВИ У ЧАСТОТНИХ СЛОВНИКАХ РІЗНИХ ФУНКЦІОНАЛЬНИХ СТИЛІВ**

Постановка проблеми. Лексика, більшою мірою властива певному функціональному стилеві, є ключовою для даного стилю (чи автора, якщо розглядаємо окремі твори художнього стилю мовлення). Якщо ж вдасться виявити лексику, притаманну різним функціональним стилям певної етномови у зіставленні з іншою, то таку лексику можна вважати етноспецифічною.

Аналіз останніх досліджень з проблематики роботи. У частотних словниках відображена інформація про те, якими саме одиницями (наведеними у цих словниках у спадній послідовності) найчастіше послуговуються автори певних текстів. Такі словники неодноразово ставали об'єктом зіставних досліджень у межах однієї мови (див., напр. [1; 2; 10; 12; 15; 17]). З іншого боку, провадилися дослідження взаємовпливу лексики різних функціональних стилів (див., напр. [3]). Контрастивні дослідження лексики різних мов, головним чином, скеровані на передавання певного значення лексико-семантичними засобами цих мов, статистичні характеристики відіграють при цьому допоміжну роль (див., напр. [4; 5; 8; 16]).

Метою даної розвідки є продемонструвати якісні відмінності лексики різних функціональних стилів однієї етномови, з одного боку, і одного функціонального стилю різних етномов, з іншого. Для цього необхідно виконати такі **завдання**: 1) зіставити лексичні дані частотних словників різних функціональних стилів однієї (перської) мови; 2) зіставити лексику частотних словників одного функціонального стилю (публіцистичного) різних мов (перської та української); 3) виявити контрастивну область лексики (стилевоспецифічну, етноспецифічну та стилевоетноспецифічну) перської мови.

Статистична лексикографія перської мови репрезентована невеликою кількістю частотних словників та конкордансів. Головним чином, це частотні словники мови письменників (див., напр. [11; 24]) чи окремих творів (див., напр. [18; 20; 22; 23; 25]). Укладання частотних словників перської мови є “справою дуже необхідною і важливою [19, с. 140]”. Для зіставлення ми обрали “Частотний словник Унсурі” [11] М.-Н. Османова як відображення художнього стилю перської мови, словник “Уживані слова сучасної перської мови” Г. Гасані [21] як відображення словника перської мови “в цілому” та частотний словник газетної лексики сучасної перської мови, укладений автором (деталі укладання словника див. [7]), як відображення публіцистичного стилю. З іншого боку для зіставлення залуцаємо “Частотний словник українського публіцистичного стилю – 2004” [14].

Рівень денотації якісного плану лінгвістичного дослідження уточнюється відомим рядом градацій досинтаксичних одиниць кількісного плану: “графема – морфема – лексема” (див. [13, с. 4]). Саме тому зіставлення проводилося на трьох рівнях: графем (словоформ), лексем та морфем, які відрізняються між собою, головним чином, рівнем компресії семантики (про це див. дет. [6]).

Оскільки нас цікавить якісна відмінність реєстрів частотних словників, зіставимо їхні дані, згрупувавши їх порціями по 100 слів починаючи з вершини списків. Для того, щоб зіставлення було репрезентативним необхідно звести усі словники до одного стандартного вигляду за більш-менш однаковими принципами. Це зручно зробити на рівні лексем. Тому у даній статті обмежимося саме таким зіставленням. Також обсяг статті дозволяє навести результати зіставлення тільки однієї сотні, проте якісні відмінності простежуються вже навіть на такому обмеженому матеріалі.

У словнику Г. Гасані подаються найчастотніші словоформи, тоді як інші словники організовані на лексемному рівні. Для лематизації даних словника Г. Гасані скористаємося тими самими принципами, що були опрацьовані для лематизації слів у частотному словнику публіцистичного стилю сучасної перської мови. Хоча для такого опрацювання доступним є не весь словник, а тільки слова з частотою 10 і більше, всього 8 438 слів, на результати зіставлення перших декількох сотень це не матиме суттєвого впливу.

1. Отож, зіставивши дані першої сотні частотних словників різних функціональних стилів перської мови, маємо (за порядком спадання частот):

1. Лексика, спільна для усіх трьох словників: و *va* 'і', به *be* 'до', از *az* 'від', بودن *budan* 'бути', او *u* 'він, вона, воно', که *ke* 'що', را *rā* 'аналітичний показник прямого додатка', آن *ān* 'той', بر *bar* 'на', اگر *agar* 'якщо', شدن *šodan* 'стати', گفتن *goftan* 'сказати', کردن *kardan* 'робити', در *dar* 'в', یک *yek* 'один', تا *tā* 'щоб', هر *har* 'кожний', همه *hame* 'весь', این *in* 'цей', داشتن *dāštan* 'мати', دو *do* 'два', هم *ham* 'навіть', من *man* 'я', دادن *dādan* 'дати', گرفتن *gereftan* 'отримати', با *bā* 'з', روز *ruz* 'день', دست *dast* 'рука, бік', روی *ruye* 'на', نیست *nīst* 'нема', دیگر *dīgar* 'інший', خواستن *xāstan* 'хотіти', دانستن *dānestan* 'знати', کار *kār* 'справа', توانستن *tavānestan* 'могти', راه *rāh* 'дорога, через', سال *sāl* 'рік', هیچ *hič* 'жоден, ніхто', بزرگ *bozorg* 'великий', صورت *surat* 'обличчя, то'. Як бачимо, це стройові слова, іменні та дієслівні лексеми широкої семантики і лексеми на позначення кількості.

2. Лексика, спільна для двох словників:

а) для словників перської мови “в цілому” та художнього стилю: تو *to* 'ти', نه *na* 'ні', چه *če* 'що, ніж', دیدن *dīdan* 'бачити', آمدن *āmadan* 'приходити, йти', کس *kas* 'хтось, людина', زمین *zamīn* 'земля', سر *sar* 'голова, початок', جا *jā* 'місце', آب *āb* 'вода', چشم *čašm* 'око, добре', رفتن *raftan* 'йти', آوردن *āvardan* 'приносити', شب *šab* 'ніч, вечір', زدن *zadan* 'бити', چیز *čīz* 'рід', مرد *mard* 'мужчина, чоловік'. Сюди також увійшли стройові слова і іменні та дієслівні лексеми широкої семантики; можемо виокремити декілька конкретних лексем, які, за умови залучення даних наступних сотень (чи хоча б однієї), можуть сформувати конкретніші семантичні групи: напр., زمین *zamīn* 'земля', سر *sar* 'голова, початок', جا *jā* 'місце', آب *āb* 'вода', چشم *čašm* 'око, добре', شب *šab* 'ніч, вечір'.

б) для словників перської мови “в цілому” та публіцистичного стилю: خود *xud* 'свій, сам, себе', برای *barāye* 'для, за', آنها *ānhā* 'вони', ما *mā* 'ми', اما *amā* 'але', یا *yā* 'чи, або', بعد *ba'd* 'потім, там', باید *bāyad* 'слід, повинний, можна', حال *hāl* 'справа, сьогодні', رسیدن *rasīdan* 'сягати, приходити', فیلم *film* 'фільм', چند *čand* 'кілька', گذاشتن *gozāštan* 'класти, дати', کم *kam* 'мало', طور *towr* 'чин, спосіб', نیز *nīz* 'також', پس *pas* 'так, ж, після', قرار *qarār* 'рішення, спокій', همین *hamīn* 'лише, тільки', بیش *biš* 'більш', ولی *vali* 'але, проте', نظر *nazar* 'думка, через', وجود *vojūd* 'буття', بسیار *besyar* 'дуже, багато, такий', مردم *mardom* 'люди', یافتن *yāftan* 'знаходити', شهر *šahr* 'місто', سه *se* 'три', استفاده *estefāde* 'використання', انجام *anjām* 'виконання'. Ці лексеми можемо згрупувати на стройові, дієслівні та іменні лексеми широкої семантики, кількість, і також виокремити декілька слів, які можуть сформувати конкретніші семантичні групи за умови залучення даних наступних сотень: напр., فیلم *film* 'фільм', قرار *qarār* 'рішення, спокій', شهر *šahr* 'місто'.

в) для публіцистичного та художнього стилів: دولت *dowlat* 'країна, усяція', جهان *jahān* (jahāni) 'світ (світовий)', ماه *māh* 'місяць', بی *bi* 'без, не', پیش *piš* 'до, перед'. Таких слів небагато і очевидно, що у різних стилях вони вживаються у різних значеннях (окрім стройових лексем).

3. Специфічна лексика:

а) для словника художнього стилю: چون *čun* 'як', دل *del* 'серце', شاه *šāh* 'шах', گشتن *gaštan* 'крутитися, ставатися', ملک *molk* 'царство', ای *ey* 'о!', زلف *zolf* 'кучери', جز *joz* 'крім', مر *mar* 'аналітичний показник прямого додатка', تیغ *tiq* 'лезо, колючка', جان *jān* 'душа', نام *nām* 'ім'я', آتش *ātaš* 'вогонь', باد *bād* 'вітер', مرا *mā* 'мене', بردن *bordan* 'нести', بس *bas* 'достить, дуже', چنان *čonān* 'так', زیر *zir* 'під, низ', گل *gol* 'квітка', هنر *honar* 'мандап', زیبایی *zabāyi* 'краса', میان *mīyan* 'середина', جود *jud* 'щедрість', فضل *fazl* 'мудрість', چو. ім'я Фазль', هنر *honar* 'мистецтво, майстерність', ابر *abr* 'хмара', رخ *rox* 'лице, щока', خرد *xerad* 'розум', زر *zar* 'золото', خسرو *xosrow* 'Хосров', نیک *nik* 'гарний, добрий', خدا *xodā* 'бог', لشکر *laškar* 'армія, військо', تن *tan* 'тіло, людина', خدمت *xedmat* 'служба, у', سخن *soxan* 'слово, розмова', کوه *kuh* 'гора', گوهر *gowhar* 'перлина', خویش *xiš* 'свій', گیتی *giti* 'світ', فلک *falak* 'небо, доля', همیشه *hamiše* 'завжди', رنگ *rang* 'колір', دریا *darya* 'море', طبع *tab* 'натура, природа', گویی *guyi* 'ніби-то'. Як і слід було чекати, такої лексики найбільше, і тут уже можна вести мову про ідіостиль конкретного автора, у даному випадку Унсурі (пор. із [9]). Оскільки виявлення особливостей ідіостилу письменника не належить до наших завдань, докладніше зупинятися на цьому та визначати лексико-семантичні групи лексики даного словника не будемо.

б) для словника перської мови “в цілому”: وقت *vaqt* 'час', نگاه *negāh* 'погляд', صدا *sedā* 'звук, голос', کشیدن *kašīdan* 'тягнути', طرف *taraf* 'сторона, бік', شما *šomā* 'ви', بچه *bačče* 'дитина', بیرون *birūn* 'зовні', خانه *xāne* 'дім', حرف *harf* 'літера, слово', داستان *dāstān* 'оповідання', فکر *fekr* 'думка', خیلی *xeyle* 'дуже, багато', خوردن *xurdan* 'їсти', پا *pā* 'нога', باز *bāz* 'знову; відкритий; сокіл', مادر *mādar* 'мати', بالا *bālā* 'верх, високо', آقا *āqā* 'пан', خوب *xub* 'добрий', اتاق *otāq* 'кімната', کنار *kenār* 'край, біля', بابا *bābā* 'тато', پشت *pošt* 'позаду, спина', افتادن *ofādan* 'падати'. Сюди увійшла як загальна, так і конкретніша лексика, уже можна намітити окремі специфічні лексико-семантичні групи, до яких увійдуть такі слова, як, напр., خانه *xāne* 'дім', پا *pā* 'нога', مادر *mādar* 'мати' чи آقا *āqā* 'пан' і т. ін.

в) для словника публіцистичного стилю: کشور *kešvar* 'держжава, країна', ایران *irān* 'Іран', مورد *morūd* 'щодо', شرکت *šerkat* 'участь', آمریکا *āmrikā* 'Америка', سازمان *sāzeman* 'організація', بخش *baχš* 'частина', بین *beyn* 'між', تهران *tehrān* 'Тегеран', درصد *darsad* 'відсоток', عنوان *onvān* 'заголовок, спосіб', ملت *mellat* (melli) 'народ (національний)', رئیس *ra'is* 'президент', طرح *tarh* 'проект', افزایش *afzāyēš* (afzudan) 'збільшення (додання)', منطقه *mantaqe* 'область', گزارش *gozāreš* 'повідомлення', توجه *tavačjoh* 'увага', اقتصادی *eqtesādi* 'економічний', شورا *šowrā* 'рада', برنامه *barnāme* 'програма', اجرا *ejrā* 'виконання', هزار *hezār* 'тисяча', گذشته *gozašte* 'минулий', اسلامی *eslāmi* 'ісламський', تولید *towlid* 'виробництво, причина', گروه *goruh* 'група', اعلام *e'lām* 'повідомлення', نفت *naft* 'нафта', توسعه *towse'e* 'розвиток', جامعه *jāme'e* 'суспільство', سرمایه *sartāye* 'гроші'. Тут практично не спостерігається лексем широкої семантики, зате чітко формуються конкретні лексико-семантичні групи, такі як “комунікація” (напр., лексема بین *beyn* 'між’), “етнічна географія” (напр., лексеми ایران *irān* 'Іран', آمریکا *āmrikā* 'Америка' тощо), “політика” (напр., کشور *kešvar* 'держжава, країна', رئیس *ra'is* 'президент', جامعه *jāme'e* 'суспільство' тощо), “фінанси” (напр., درصد *darsad*

'відсоток', سرمایه *sartāye 'grouhi'*), “навчання” (напр., توجه *tavajjoh 'uvağa'*, گروه *goruh 'gryna'*), “економіка” (напр., اقتصادی *eqtesādi 'ekonomičnij'*, تولید *towlid 'virobničtvo, pryčina'* тощо), “планування” (напр., طرح *tarh 'proekt'*, برنامه *barṅāte 'programa'* тощо), “культура” (напр., اسلامی *eslāmi 'islam'skij'*).

II. Результати зіставлення даних першої сотні частотних словників публіцистичного стилю перської та української мов мають такий вигляд:

1. Лексика, спільна для обох словників: و *va 'i'*, در *dar 'v'*, به *be 'do'*, بودن *budan 'butu'*, از *az 'vid'*, که *ke 'šo'*, این *in 'čej'*, شدن *šodan 'statu'*, با *bā 'z'*, یک *yek 'odin'*, داشتن *dāštan 'matu'*, برای *barāye 'za'*, آن *ān 'te'*, کشور *kešvar 'kraїna'*, او *u 'vin'*, خود *xud 'svij'*, سال *sāl 'rik'*, گفتن *goftan 'skazatu'*, بر *bar 'na'*, خواستن *xāstan 'xotim'*, تا *tā 'šo'*, توانستن *tavānestan 'mozti'*, نیز *niz 'takozj'*, هم *ham 'navit'*, دو *do 'dva'*, آنها *ānhā 'vonu'*, دیگر *digar 'inišij'*, اما *attmā 'ale'*, باید *bāyad 'mozna'*, بیش *biš 'bil'jš'*, یا *yā 'či'*, رو *ru 'na'*, مورد *towred 'šodo'*, هر *har 'kožnij'*, ما *mā 'mi'*, قرار *qarār 'rišennja'*, سازمان *sāzeman 'budinok'*, نظر *nazar 'čerez'*, کار *kār 'spava'*, هر *har 'kožnij'*, روز *ruz 'den'*, وجود *vojūd 'butu'*, دولت *dowlat 'kraїna'*, دست *dast 'bik'*, ملت *mellat 'naціональний'*, نیست *nist 'ne'*, شهر *šahr 'misto'*, مردم *mardom 'ljudi'*, من *man 'ja'*, همه *hame 'ves'*, طرح *tarh 'proekt'*, شهر *šahr 'misto'*, نیست *nist 'ne'*, رئیس *ra'is 'prezident'*, منطقه *mantaqe 'oblast'*, سه *se 'tri'*, صورت *surat 'obliččja, to'*, شورا *šowrā 'rada'*, پس *pas 'pišja'*, اگر *agar 'jačjo'*, هزار *hezār 'tischja'*, گروه *goruh 'gryna'*, حال *hāl 's'ogodni'*, بی *bi 'ne'*, جهانی *jahāni 'svitovij'*, سرمایه *sartāye 'grouhi'*, انجام *anjām 'vikonannja, zrobotu'*, راه *rāh 'doroğa, čerez'*, ملی *melli 'naціональний'*, جهان *jahān 'svit'*, مسئله *mas'ale 'pitannja, problema'*, سیاسی *siyasi 'političnij'*, جدید *jadid 'novij'*, همین *hamin 'lišje'*, جا *jā 'mische'*. Тут опинилися, знову ж таки, стройові слова, іменні та дієслівні лексеми широкої семантики, лексеми на позначення кількості, проте наявні також і лексеми, які можна зарахувати до лексико-семантичної групи “політика / економіка” (напр., کشور *kešvar 'kraїna'*, سرمایه *sartāye 'grouhi'*, رئیس *ra'is 'prezident'* тощо). Ці слова належать до ключових для публіцистичного стилю мовлення загалом.

2. Специфічна лексика:

а) для словника публіцистичного стилю перської мови: کردن *kardan 'zrobotu'*, را *rā 'analitичний показник прямого додатка'*, دادن *dādan 'datu'*, ایران *irān 'Iran'*, گرفتن *gereftan 'otrimati'*, شرکت *šerkat 'učast'*, آمریکا *āmrīkā 'Amerika'*, بخش *baχš 'častina'*, بین *bejne 'miž'*, تهران *tehrān 'Tegeran'*, درصد *darsad 'vidсоток'*, عنوان *onvān 'nazva'*, افزایش *afzāyeš 'dodačannja'*, گزارش *gozāreš 'повідомлення'*, توجه *tavajjoh 'uvağa'*, اقتصادی *eqtesādi 'ekonomičnij'*, ماه *māh 'mišjač'*, برنامه *barṅāte 'programa'*, گذاشتن *gozāštan 'klastu, datu'*, اجرا *ejrā 'vikonannja'*, گذشته *gozašte 'minulij'*, اسلامی *eslāmi 'islam'skij'*, تولید *towlid 'virobničtvo, pryčina'*, اعلام *e'lām 'повідомлення'*, استفاده *estefāde 'vikoristannja'*, افزودن *afzudan 'dodatu'*, نفت *naft 'nafta'*, توسعه *towse'e 'rozvitok'*, جامعه *jāte'e 'suspił'stvo'*, یافتن *yāftan 'znajti'*, فیلم *film 'fil'm'*. Як бачимо, тут наявні як лексеми широкої семантики (напр., را *rā 'analitичний показник прямого додатка'*, شرکت *šerkat 'učast'*, دادن *dādan 'datu'*), так і конкретні лексико-семантичні групи: “комунікація” (напр., بین *bejne 'miž'*), “етнічна географія” (напр., ایران *irān 'Iran'*, آمریکا *āmrīkā 'Amerika'* тощо), “фінанси” (напр., درصد *darsad 'vidсоток'*), “навчання” (напр., توجه *tavajjoh 'uvağa'*, گروه *goruh 'gryna'*), “економіка” (напр., اقتصادی *eqtesādi 'ekonomičnij'*, تولید *towlid 'virobničtvo, pryčina'* тощо), “планування” (напр., برنامه *barṅāte 'programa'*, اجرا *ejrā 'vikonannja'* тощо), “культура” (напр., اسلامی *eslāmi 'islam'skij'*, فیلم *film 'fil'm'*).

б) для словника публіцистичного стилю української мови: یوشچенکو *yuščenko 'Ющенко'*, قدرت *qodrat 'vlada'*, زیر *zir 'nid'*, شما *šomā 'vi'*, یانوکович *yānikovič 'Янукович'*, چون *čun 'тому'*, گریونا *grivna 'gryvnia'*, یعنی *ya'ni 'same'*, زبان *zabān 'slovo'*, کیف *kief 'Kiiv'*, ویکтор *viktor 'Viktor'*, کودک *kudak 'ditina'*, انتخاب *entexāb 'vibori'*, نمایندہ *namāyande 'deputat'*. Тут також фіксуємо як лексеми широкої семантики (напр., زیر *zir 'nid'*, کودک *kudak 'ditina'*), так і конкретні лексико-семантичні групи: “комунікація” (напр., زبان *zabān 'slovo'*), “етнічна географія” (напр., اوکراینی *ukrāini 'ukrāin'skij'*, کیف *kief 'Kiiv'*), “політика” (напр., یوشچенکو *yuščenko 'Ющенко'*, قدرت *qodrat 'vlada'*, انتخاب *entexāb 'vibori'* тощо). Відзначаємо, що порівняно зі словником перської мови, з'явилася лексико-семантична група “політика”, але відсутні “фінанси”, “навчання”, “економіка”, “планування”, “культура”.

III. Тепер зосередимо увагу на контрастивній лексиці частотного словника публіцистичного стилю перської мови. Результати зручно подати у вигляді Таблиці 1. Слова, наявні в обох контрастивних зонах словника одночасно, відносимо до етноспецифічної лексики публіцистичного стилю перської мови, решта розподіляємо за відповідними колонками таблиці.

Таблиця 1. Контрастивна лексика частотного словника жанру публіцистики перською мовою (у зіставленні з українською)

Назви лексико-семантичних полів	Стилевоспецифічна лексика публіцистики	Стилевоетносспецифічна лексика публіцистики перською мовою	Етноспецифічна лексика перської мови
Лексеми широкої семантики	مورد <i>towred 'šodo'</i>	شرکت <i>šerkat 'učast'</i>	کردن <i>kardan 'zrobotu'</i>
	سازمان <i>sāzeman 'organizačja'</i>	عنوان <i>onvān 'zağolovok, spoci'b'</i>	را <i>rā 'analitичний показник прямого додатка'</i>
	هزار <i>hezār 'tischja'</i>		دادن <i>dādan 'datu'</i>
			گرفتن <i>gereftan 'otrimati'</i> گذاشتن <i>gozāštan 'klastu, datu'</i> یافتن <i>yāftan 'znajti'</i>
Планування	طرح <i>tarh 'proekt'</i>	بخش <i>baχš 'častina'</i>	ماه <i>māh 'mišjač'</i>
		برنامه <i>barṅāte 'programa'</i>	
		اجرا <i>ejrā 'vikonannja'</i>	

Назви лексико-семантичних полів	Стилевоспецифічна лексика публіцистики	Стилевоетносспецифічна лексика публіцистики перською мовою	Етноспецифічна лексика перської мови
		گذشته <i>gozašte</i> 'минулий'	'використання'
Політика	کشور <i>kešvar</i> 'держава, країна',	جامعه <i>jāme'e</i> 'суспільство'	
	ملت (ملی) <i>mellat (melli)</i> 'народ (національний)'		
	رئیس <i>ra'is</i> 'президент'		
	منطقه <i>mantaqe</i> 'область'		
	شورا <i>šowrā</i> 'рада'		
Фінанси	سرمایه <i>sarmāye</i> 'гроші'	درصد <i>darsad</i> 'відсоток'	
Навчання	گروه <i>goruh</i> 'група'	گزارش <i>gozāreš</i> 'повідомлення'	
		توجه <i>tavajjoh</i> 'увага'	
		اعلام <i>e'lām</i> 'повідомлення'	
Економіка		افزایش <i>afzāyeš</i> 'додавання'	افزودن <i>afzudan</i> 'додати'
		اقتصادی <i>eqtesādi</i> 'економічний'	
		تولید <i>towlid</i> 'виробництво, причина'	
		نفت <i>naft</i> 'нафта'	
		توسعه <i>towse'e</i> 'розвиток'	
Культура		اسلامی <i>eslāmi</i> 'ісламський'	فیلم <i>film</i> 'фільм'
Етнічна географія		ایران <i>irān</i> 'Іран'	
		آمریکا <i>āmrīkā</i> 'Америка'	
Комунікація		تهران <i>tehrān</i> 'Тегеран'	
		بین <i>beyne</i> 'між'	

Результати. Зрозуміло, що лексика широкої семантики присутня як у всіх етномовах, так і у всіх стилях мовлення, тому це лексико-семантичне поле окремо не аналізуємо. Бачимо, що лексико-семантичні поля “планування” можна вважати притаманним перській мові у цілому, незалежно від функціонального стилю мовлення, поля “політика”, “фінанси”, “навчання” більшою мірою властиві публіцистичному стилеві мовлення незалежно від етномови, у якій він функціонує, а поля “економіка” та “культура” можна вважати як етно-, так і стилевоспецифічними для публіцистичного стилю перської мови. Припускаємо, що семантичні поля “етнічна географія” і “комунікація” можна буде спостерігати у публіцистичному мовленні кожної етномови, проте їх лексичне наповнення буде якісно відрізнятися.

Перспективи подальших досліджень. Звісно, що залучення більшої кількості мов та даних не лише першої сотні частотних словників допоможе увиразнити цю картину.

Висновки. Отже, ми продемонстрували якісну відмінність лексики різних функціональних стилів однієї етномови, з одного боку, та публіцистичного стилю перської та української етномов, з іншого. Уже матеріал першої сотні уможливив виокремлення певних лексико-семантичних груп. Конкретніше наповнення виокремлених семантичних груп, а також формування інших (предметніших) можливе по залученні до аналізу даних подальших сотень частотних словників. Проте вже на рівні першої сотні констатуємо наявність суттєвих якісних відмінностей лексичного складу різних функціональних стилів етномови, з одного боку, і одного стилю різних етномов, з іншого.

Джерела та література

- Альтман Г. О статистических методах исследования малайской литературы / Г. Альтман // Народы Азии и Африки. – 1969. – № 1. – С. 137–141.
- Баланюк С. С. Контрастивно-зіставний аналіз текстів різних функціональних стилів / Баланюк С. С. // Культура народів Причорномор'я. – 2002. – № 32. – С. 253–256.
- Взаємодія художнього і публіцистичного стилів української мови / [Пилинський М. М., Дзюбишина-Мельник Н. Я., Ленець К. Й. та ін.] ; відп. ред. М. М. Пилинський. – К. : Наукова думка, 1990. – 216 с.
- Жлуктенко Ю. О. Аспекти контрастивної лексикології / Ю. О. Жлуктенко // Мовознавство. – 1989. – № 6. – С. 3–8.
- Кочерган М. П. Зіставна лексикологія і фразеологія / М. П. Кочерган // Основи зіставного мовознавства. – К. : Видавничий центр “Академія”, 2006. – Розд. 4. – С. 294–403.
- Максимів О. Й. Динаміка етноспецифіки на різних мовних рівнях / О. Й. Максимів // XIII сходознавчі читання А.Кримського: тези доповідей міжнар. наук. конф. м. Київ, 22–23 жовтня 2009 р. – К. : 2009. – С. 75–77.
- Максимів О. Й. Принципи укладання частотного словника газетної лексики сучасної перської мови / О. Й. Максимів // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Східні мови та літератури. – 2009. – № 14. – С. 8–11.
- Манакин В. Н. Основы контрастивной лексикологии: близкородственные и родственные языки / В. Н. Манакин. – К. : К-д: Центральное-Украинское издательство, 1994. – 264 с.
- Мухин М. Ю. Идиостиль автора: квантитативный анализ и его филологическая интерпретация [Електронний ресурс] / М. Ю. Мухин // Матеріали “Диалога-2005”. – Режим доступу до стат.: <http://www.dialog-21.ru/Archive/2005/MukhinM/MukhinM.htm>.

10. Мухин М. Ю. Лексические универсалии художественного текста: статистика и идеография / М. Ю. Мухин // Известия Уральского государственного университета. Сер. 2. Гум. науки. – Екатеринбург, 2007. – № 53, Вып. 14. – С. 105–109.
11. Османов М.-Н.О. Частотный словарь Унсури / Магомет-Нури Османович Османов. – М. : Наука 1970.
12. Перебийніс В. С. Частотні словники та їх використання / Перебийніс В. С., Муравицька М. П., Дарчук Н. П. – К. : Наукова думка, 1985. – С. 160–183.
13. Тищенко К. Н. Количество во взаимосвязи с качеством и мерой в языке / К. Н. Тищенко // Вестник Киевского университета. Романо-германская филология. – 1979. – Вып. 13. – С. 3–6.
14. Частотний словник українського публіцистичного стилю – 2004 [Електронний ресурс] / [ред. Дарчук Н. П.] // Лінгвістичний портал MOVA.info. – 2003-2007. – Режим доступу: <http://www.mova.info/Page2.aspx?11=178>.
15. Шайкевич А. Я. Опыт статистического выделения функциональных стилей / А. Я. Шайкевич // Вопросы языкознания. – 1968. – № 1. – С. 64–76.
16. Ярцева В. Н. О сопоставительном методе изучения языков / В. Н. Ярцева // Филологические науки. – 1960. – № 1. – С. 3–14.
17. Buk S. N. Rank-Frequency Analysis for Functional Style Corpora of Ukrainian / Solomija N. Buk and Andrii A. Rovenchak // Journal of Quantitative Linguistics. – 2004. – Vol. 11. – No. 3. – pp. 161–171.
18. http://fa.wiktionary.org/wiki/فهرست_پيوست_پسامدی_شاهنامه_فردوسی [Електронний ресурс].
19. حسنی ح. ضرورت تهیه فرهنگ‌های بسامدی برای زبان فارسی / حمید حسنی // مجله کتاب ماه (ادبیات و فلسفه). – 1380. – 145-140. پنجم، شماره 1 (پیاپی: 49). – صص.
20. حسنی ح. نرم‌افزار فارسی / حمید حسنی // مجله کتاب ماه (ادبیات و فلسفه). – 1381. – سال ششم، شماره 4 (پیاپی: 64). – صص. 129–128.
21. حسنی ح. واژه‌های پرکاربرد فارسی امروز (بر مبنای پیکره یک‌میلیون‌لغتی؛ شامل بیش از 8000 لغت قاموسی و غیرقاموسی) / تألیف حمید حسنی. – تهران: کانون زبان ایران، 1384. – 321 ص.
22. دیوان ابو منصور محمد بن احمد دقیقی طوسی بانضمام فرهنگ بسامدی آن / به اهتمام دکتر محمد جواد شریعتی. – تهران: انتشارات اساطیر، 1368. – 536 ص.
23. سینچ د. واژه‌نامه بسامدی رساله القدس / پایان‌نامه حوزه زبان و زبان‌شناسی / داریوش سینچ. – تهران: 1355. – 245 ص.
24. صدیقیان م. د. فرهنگ واژه‌نامه‌ی حافظ به انضمام فرهنگ بسامدی / دکتر مهین دخت صدیقیان. – [چاپ دوم]. – تهران: روزانه، 1378. – 1359 ص.
25. مدرسی تهرانی ی. واژه‌نامه بسامدی رساله نفس: تألیف شیخ‌الرئیس ابو علی سینا: پایان‌نامه حوزه زبان و زبان‌شناسی / بحیی مدرسی تهرانی. – تهران، 1351. – 328 ص.

Рецензент: **Тищенко К.М.**, д. філол. н., проф. Завідувач Міжфакультетського лінгвістичного музею, провідний науковий співробітник НДЧ

Байрам Камал оглы Гаджизаде УДК 7. 741.5 РОЛЬ ЖУРНАЛА «МОЛЛА НАСРЕДДИН» В РАЗВИТИИ САТИРИЧЕСКОЙ ПРЕССЫ И САТИРИЧЕСКОЙ ГРАФИКИ ИРАНА

Постановка проблемы. Прогресс карикатуры как жанра, признание ее в обществе находится в прямой зависимости с созданием сатирической прессы. В этой связи важная роль принадлежит журналу «Молла Насреддин», который способствовал развитию сатирической прессы Азербайджана, появлению национальных демократических идей в литературе и журналистике, развитию общественного и культурного сознания не только азербайджанского народа, но и созданию и формировании сатирической прессы Ближнего Востока, Средней Азии, народов Приволжья, Крыма, Дагестана, сыграла чрезвычайную роль в развитии иранской сатирической прессы и графики.

Цель данной работы заключается в том, чтобы отметить положительное влияние журнала «Молла Насреддин» в создании и формировании сатирической прессы Ирана (Южного Азербайджана), на территории которого в 1906-1911-х годах печатались сатирические журналы и газеты.

Жанр карикатуры, являющийся неотъемлемой составной частью изобразительного искусства, был сформирован под идейно-художественным влиянием журнала «Молла Насреддин», о чем свидетельствуют значительные публикации Али Назима, Адиля Казиева, Нины Миклашевской, Мурсала Наджафова, Пашы Гаджиева, посвященные творчеству художников, работавших в этой области.

Создание первого и единственного профилирующего журнала «Молла Насреддин» во всем мусульманском мире и Ближнем Востоке, по словам Джагила Мамедкулизаде, было предназначено самой жизнью.

В результате проведенных исследований, азербайджанскими литераторами было издано большое количество произведений, опубликованы сотни научных статей и публицистических очерков, посвященных журналу «Молла Насреддин» и молланасреддиновцам. Неоспоримы заслуги Мирзы Ибрагимова, Мир Джалала, Азиза Шарифа, Джафара Хандана, М.Гасымова, Н.Ахундова и др. в исследовании и пропаганде богатого наследия нашего недалекого прошлого.

Плодотворная деятельность наших художников, мастеров карикатуры О.Шмерлинга, И.Роттера, А.Азимзаде, Б.Телингатора (Бено), Ю.В.Чемеземинли, Х.Мусаева, В.Гиладзе, А.Ибрагимзаде, А.Гриньевского, Р.Гирша, Е.Гамберга, Дж. Джабибекова, Беха Саида, М.Герасимова, Э.Каргановой, В.Впнявы, П.Сфинеса и других в области сатирической графики, сформировавшейся в результате более